

Tri slobode pod lupom

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

9 - 16. jul 2020. godine

Sloboda udruživanja, okupljanja i izražavanja

- Tokom nastavka građanskih protesta u Srbiji obavljanje novinarskog posla je postalo dodatno rizično o čemu svedoči veliki broj napada na novinare, kako od strane policije tako i od strane demonstranata. Prema podacima [Udruženja novinara Srbije](#), čak 28 novinara bilo je meta napada na protestima u Beogradu, Nišu i Novom Sadu. Od toga je njih 14 zadobilo telesne povrede, a u šest slučajeva bila je neophodna hitna lekarska intervencija. Prema [saopštenju Nezavisnog udruženja novinara Srbije](#) najteže je povređen izveštač novinske agencije Beta Žikica Stevanović koji je zadržan u Hitnoj pomoći. Neprijatnost je doživeo i [novinar nedeljnika NIN Vuk Cvijić](#) kome su nepoznati muškarci oduzeli mobilni telefon i obrisali snimke koje je prethodno napravio. Do toga je došlo prilikom proveravanja informacija koje je dobio od građana da se u podrumu u prolazu Bezistan okupljaju sumnjiva lica, a prilikom dolaska na to mesto Cvijić je tamo zatekao i pripadnike Žandarmerija. Žrtve napada bili su i reporterka [televizije Al Džazira](#) Natalija Lučić i snimatelj Tarek Ani, a tom prilikom im je polomljena oprema za snimanje. Uvažavajući teškoće sa kojima se novinari svakodnevno suočavaju na protestima [Slavko Ćuruvija fondacija](#) ponudila je besplatnu pravnu pomoć svim novinarima i novinarkama koji izveštavaju sa protesta, a kojima ta pomoć iz bilo kog razloga postane potrebna. Povodom napada na predstavnike medija oglasio se i [Ambasador EU u Srbiji Sem Fabrici](#) istakavši da je nasilje nad novinarima neprihvatljivo i da je neophodno omogućiti im neometano obavljanje posla i nesmetan pristup informacijama.
- [Apelacioni sud u Beogradu](#) preinačio je presudu kojom je ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović dobio spor protiv nedeljnika NIN zbog objavljivanja naslovne strane na kojoj pored njegove slike stoji naslov „[Glavni fantom iz Savamale](#)“. Na osnovu presude Apelacionog suda Stefanovićeva tužba je odbijena, a on je obavezan da tuženoj strani isplati troškove postupka. Sud je stao na stanovište da pomenuti naslov predstavlja kritičko mišljenje novinara i da ne podleže kažnjavanju.

- Televizija Pink je u emisiji Hit tvit u kojoj je gostovao predsednik Aleksandar Vučić emitovala snimak policijskog ispitivanja maloletnog dečaka starog 14 godina koji je učestvovao na protestima prethodne nedelje i koji je priveden zbog navodnog napada na zgradu Narodne Skupštine. [Udruženje novinara Srbije](#) protestovalo je zbog objavljivanja podataka o maloletnom detetu i zatražilo od Regulatornog tela za elektronske medije (REM) da hitno reaguje zbog kršenja Zakona o javnom informisanju i medijima, Pravilnika o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga i Kodeksa novinara. [Članica Saveta REM-a Višnja Arandžević](#) izrazila je uverenje da će ta institucija reagovati povodom ovog slučaja jer je nesporno da je i pored zamagljivanja očiju maloletnika, objavljivanjem njegovog imena, mesta stanovanja, mogućnosti raspoznavanja na osnovu glasa i fizičke konstitucije dete postalo apsolutno prepoznatljivo većem broju ljudi došlo do grubog kršenja propisa koji uređuju pitanje zaštite maloletnika u javnosti.
- Osim vidljivih i velikih tenzija na ulicama gradova u Srbiji, kao i slučajeva nasilja od strane demonstranata i velikog broja slučajeva prekomerne upotrebe sile od strane pripadnika policije, proteklu nedelju obeležili su i brojni primeri plasiranja lažnih vesti upravo u vezi sa protestima. [Portal Raskrinkavanje](#) klasifikovao je sve te vesti u tri grupe. Prvu grupu čine vesti koje se tiču navodnih organizatora i finansijera protesta. Brojni tabloidi su u svojim tekstovima razrađivali tezu koju je na konferenciji za medije plasirao predsednik Aleksandar Vučić koji je pomenuo učešće „stranog faktora“ u organizovanju sukoba. Na tragu te izjave dnevni list Alo je pisao o „ruskim agentima“, a tabloidi Kurir i Informer su okrivili uhapšene državljanje Izraela i jednog navijača fudbalskog kluba Hajduk iz Splita. Pored njih za nered su optuživani i državljani Velike Britanije, Tunisa i Crne Gore. Kao organizatori protesta optuživani su i bivši narodni poslanik Srđan Nogo, opozicioni lider Dragan Đilas, čak i vladika Grigorije. Drugu grupu lažnih vesti čine slučajevi lažnog izveštavanja sa protesta. Eklatantan primer takvog postupanja predstavlja informativni program [televizije B92](#) koja je objavil kako je „mirni protest prerastao u nasilne demonstracije i sukobe sa policijom“, iako te večeri pripadnici policije nisu ni bili prisutni, a većina demonstranata je podržala akciju „Sedi, ne nasedaj“. Treća grupa lažnih vesti tiče se optuživanja isključivo demonstranata za slike nasilja i negiranje upotrebe prekomerne sile od strane policije, iako su društvene mreže preplavljene snimcima na kojima se vidi kako pripadnici žandarmerije prebijaju građane koji mirno sede na klupi i ni na koji način ih ne ugrožavaju, kao i [drugi slučajevi](#) nepotrebno i neopravdanog nasilja od strane pripadnika policije.
- [Uroš Isailović iz Zrenjanina](#) tvrdi da su mu u kuću upala tri pripadnika policije u civilu nakon što je na svom Jutjub kanalu komentarisao proteste koji su se prethodne večeri odigrali u nekoliko gradova u Srbiji. Prema njegovim rečim tom prilikom pripadnici policije su bili nasilni prema njemu i udarili su mu više šamara. Ostalo je nepoznato na osnovu čega su pripadnici policije ušli u njegov stan, kao i da li su se tom prilikom legitimisali i po kom pravnom osnovu su ispitivali Uroša Isailovića.
- Tokom prethodna tri dana nastavljeni su protesti u više gradova u Srbiji, ali je primetno da je došlo do pada broja učesnika kao i samog inteziteta protesta. Iako su incidenti između demonstranata i pripadnika policije bili samo sporadični, i pored toga je dolazilo do slučajeva evidentnog prekoračenja ovlašćenja i neopravdane upotrebe nasilja. [Reporter portal KRIK](#) zabeležili su trenutak kada su pripadnici Žandarmerije u saradnji sa grupom muškaraca za koje se pretpostavlja da su policajci u civilu uhapsili i pretukli grupu demonstranata koji su se u tom trenutku nalazili na stepeništu Narodne Skupštine. Prisustvo lica u civilu i upotreba sile sa njihove strane je ostalo kao jedno od najzanimljivijih pitanja u vezi sa ovim protestima, imajući u vidu da deo javnosti izražava sumnju u pogledu toga da je zaista reč o pripadnicima ministarstva unutrašnjih poslova. Na internetu postoje brojni [snimci njihovog postupanja](#), neretko uz [primenu nepotrebne sile](#). Umesto platoa ispred Narodne Skupštine demonstranti su sve češće okupljali ispred [zgrade Centralog zatvora](#) zahtevajući oslobađanje neopravdano

uhapšenih i osuđenih učesnika protesta. Među njima su se nalazili i [dr Vladimir Mentus, član Instituta društvenih nauka, i Igor Šljukić](#), član Inicijative Krov nad glavom koji su uhapšeni, a kasnije i ekspresno osuđeni na 30 dana zatvora zbog navodnog vređanja pripadnika policije. Novinari dnevnog lista Danas koji su imali uvid u snimak njihovog hapšenja tvrde da optužba o navodnom vređanju službenih lica nema utemeljenje imajući u vidu da je u trenutku hapšenja dr Vladimir Mentus razgovarao telefonom i da nije bio u grupi koja je učestvovala u incidentu. [Nakon pokretanja peticije](#) za oslobađanje dr Mentusa, [Prekršajni sud je ukinuo presude](#) kojom su on i Šljukić proglašeni krivim.

- Zbog prekomerne, neopravdane i nezakonite upotrebe sile, kao i odsustva reakcija nadležnih institucija, [grupa nevladinih organizacija uputila je specijalnom izviđaču Ujedinjenih nacija protiv torture](#) hitan apel da reaguje povodom ovih dešavanja. U pismu se navodi kako je nekoliko desetina ljudi podvrgnuto nečovečnom i ponižavajućem postupanju, dok se u pojedinim slučajevima postupanje policije može podvesti pod mučenje. Pismo takođe sadrži 13 dokumentovanih slučajeva postupanja policije. Pored toga ukazuje se na slučajeve nasilja koje su sprovodila neidentifikovana lica za koje postoje jake indicije „da pripadaju neformalnim kriminalnim grupama tesno povezanim sa ministarstvom unutrašnjih poslova“. [Koizviđači Parlamentarne skupštine Saveta Evrope \(SE\)](#) za monitoring Srbije Ijan Lidel-Grendžer i Pjero Fasino izrazili su danas veliku zabrinutost zbog slučajeva nasilja tokom prošlonedeljnih demonstracija, apelujući na nadležne da sprovedu hitnu istragu po tom pitanju, istovremeno i pozivajući sve na uzdržanost. Oni su ukazali da "vladajuća stranka, koja danas ima veliku većinu u parlamentu, ima posebnu odgovornost da pronađe mirne i inkluzivne načine za prevazilaženje ovih izazova, kao i da imaju obavezu da uspostave adekvatnu i koherentnu zdravstvenu politiku i primenu adekvatnih mera u toku pandemije korona virusa.